

Janek

LEO

Galerija Mona Lisa
Zagreb

naslovnica

5

BEZ NASLOVA (CHAMPAGNÉ SAINT HILAIRE)
1959., ulje na platnu, 97 x 66 cm

Leo Janek

Lorris Janeč

Partner Galerije Mona Lisa

Leo Junek, oko 1932.

Leo Janek

Lorris Janeč

predgovor

Stanko Špoljarić

životopis

Maja Hunjak

citati

Grgo Gamulin

Radoslav Putar

Josip Vaništa

Vladimir Maleković

Igor Zidić

Tonko Maroević

Biserka Rauter Plančić

Galerija Mona Lisa Zagreb
 proljeće 2009.

1

STUDIJA IZ POITIERSA

1964., olovka na kartonu, 37 x 31 cm

2
STUDIJA IZ POITIERSA II
1964., olovka na kartonu, 37 x 31 cm

Generacije hrvatskih slikara vezane su uz Pariz, bilo školovanjem, kraćim ili dužim boravcima. Priklanjajući svoj slikarski senzibilitet u manjoj ili većoj mjeri raznovrsnosti likovnih strujanja, gradeći na potki brojnih ideja svoje osobne poetike. Kako onih avangardnih iskoraka, tako i njegovanja slijeda stilskih pojava različitog predznaka. Povijest dijaloga naših umjetnika sa sredinom istinskog umjetničkog vitaliteta započinje već krajem 19. stoljeća Bukovčevim djelovanjem u Parizu. Nakon njega dolazi niz slikara koji stvaraju u gradu svjetlosti neka od svojih kapitalnih djela. Hrvatsko slikarstvo bilo bi znatno siromašnije bez *Pont des Arts-a* Josipa Račića, Kraljevićevog *Luxembourškog parka*, Plančićevog *Pariškog predgrada*, Šulentićevog *Place du Tertre* ili Gecanovog *Pont Neuf-a*. Broj

slikara i djela koji su se inspirirali prizorima francuske metropole dakako da je znatno veći. Dvojica umjetnika u Parizu i Francuskoj proveli su najveći dio svoga života sve do smrti, i nalazili motive kako u slikarskoj meki, tako i drugim prostorima ove lijepе zemlje. Milivoj Uzelac i Leo Junek nakon godina formiranja, ranog slikarskog zrenja svoju umjetničku avanturu nastavili su daleko od domovine, zadržavajući putem izložbi, pisama i povremenog druženja s prijateljima po kistu kontakte s njom.

Istina, Junekova nit tog dodira u zadnjim desetljećima života praktično se prekida, no bez obzira na to s punim pravom smatramo ga hrvatskim slikarom. Pomalo tajanstvenim, tako da je tek posljednja retrospektiva u zagrebačkim Klovićevim dvorima rastvorila enigmu oko njegovog, za publiku i kritiku intrigantnog opusa. S uvijek otvorenim pitanjem o primijenjenim iskustvima, utjecajima sredine utkanim u razumijevanje estetike slike ovoga velikoga umjetnika. Poradi toga svaki susret, s bilo kojim segmentom Junekovog stvaralaštva na njegovom dugom umjetničkom putu, prilika je za preciznije sagledavanje slikarevog djela. Pa tako i dvadesetak akvarela, nastalih polovinom sedmog desetljeća, i manji broj ulja iz 1953/64., 1962. i 1993. godine odražava dionicu opusa, izrazite kreativne svježine. Razumljivo, akvareli karakterom same tehnike nose neposrednost bilježenja motiva, spontanost izraza u likovnoj upamćenosti trenutka, prenijetu ugodajnost upisanu u

blijesak oblika. Većina akvarela nastala je na jugu Francuske, za slikare u izazovnoj Provansi, koje samo spominjanje sugerira sunčevu svjetlost u svim sastavnicama krajolika. Junek ne slika konkretni pejzažni isječak već se inspirira njime, te slobodnom interpretacijom prenosi ozračje prostora. U Provansi od gosta postao je domaćin, stekao pravo na blistavost sunca, na radovanje boji, na začudnost spram ponudenoj ljepoti. Za vraćanje predanjem daru sklada i života ponekad je dosta na i nepretenciozna bilješka. Ili se slika dogada u zasićenosti slikarskog polja. Promatranje krajolika u šetnjama i zastancima u posvojenim ambijentima, prihvatanje izazova vedrine pejzaža kroz paletu godišnjih doba, susreti s neočekivanostima svjetlosnih udara u različito doba dana, rezultiralo je zaokruženim djelima. Kao da je Junek tražio stanja idealnog dodira vanjskog izazova boje, i stečene i izgrađene osjetljivosti za raspone palete. Prenijetog u na prvi pogled gotovo apstraktna ostvarenja, s mnogo asocijativnosti i na ljudske figure. Likova smještenih u prozračnost prostora kolorističkog bogatstva. Junek slikar izuzetne kulture sliku promišlja bojom, uočljivu u fragmentima i ukupnosti reprezentativnih i komornih ostvarenja. Boja je oslobođena podržavanja vrijednosti lokalnog tona predmetnog, te su sve kompozicije primjer samostalnih kolorističkih činjenica, postavljenih po različitim načelima. Akvarel pruža Juneku mogućnost njemu bliske igre, ali i bez nametljivosti primijenjenu konstruktivnost, s čvrstim gradivnim jedinkama, mozaikalno postavljenim u tkivo slike, povezane svjetлом u partijama blagog kolorističkog iskrenja i ploha krika boje. Elementi geometrijske strukture znak su kontinuiteta čitavog Junekovog opusa u kojem je razumljivo pozivanje na Cézannea. Itekako prisutnog u hrvatskom slikarstvu prvih desetljeća dvadesetog stoljeća, pa tako i ranim Junekovim uljima, s razlogom označenim remek djelima. Sezanizam se provlači i u svim mijenama impresivnog Junekovog opusa, ne kao slikarski citat, već mjera univerzalnog stava u datosti slike. Uprisutnjenog i u treptaju formi zrelih Junekovih akvarela. Čak i crteži krokijevskog karaktera, posjeduju, u tahnosti tijeka linija, njihovom umnožavanju u paralelnosti poteza, lomnosti crtačke strukture. Odnos crnog i bijelog reduciranim sredstvima naznačuje slikarska dogadanja parade boje u uljima, u raznovrsnosti ploha i okrupnjenih linija, s dinamično postavljenim očištima. U mjestima sabiranja i strujanja energije boje, u sugeriranom prasku oblika ili kretanju ka jezgri. Odrednica vitaliteta boje je i njezin intenzitet u pretežno toplim vrijednostima. Ali i pastoznost

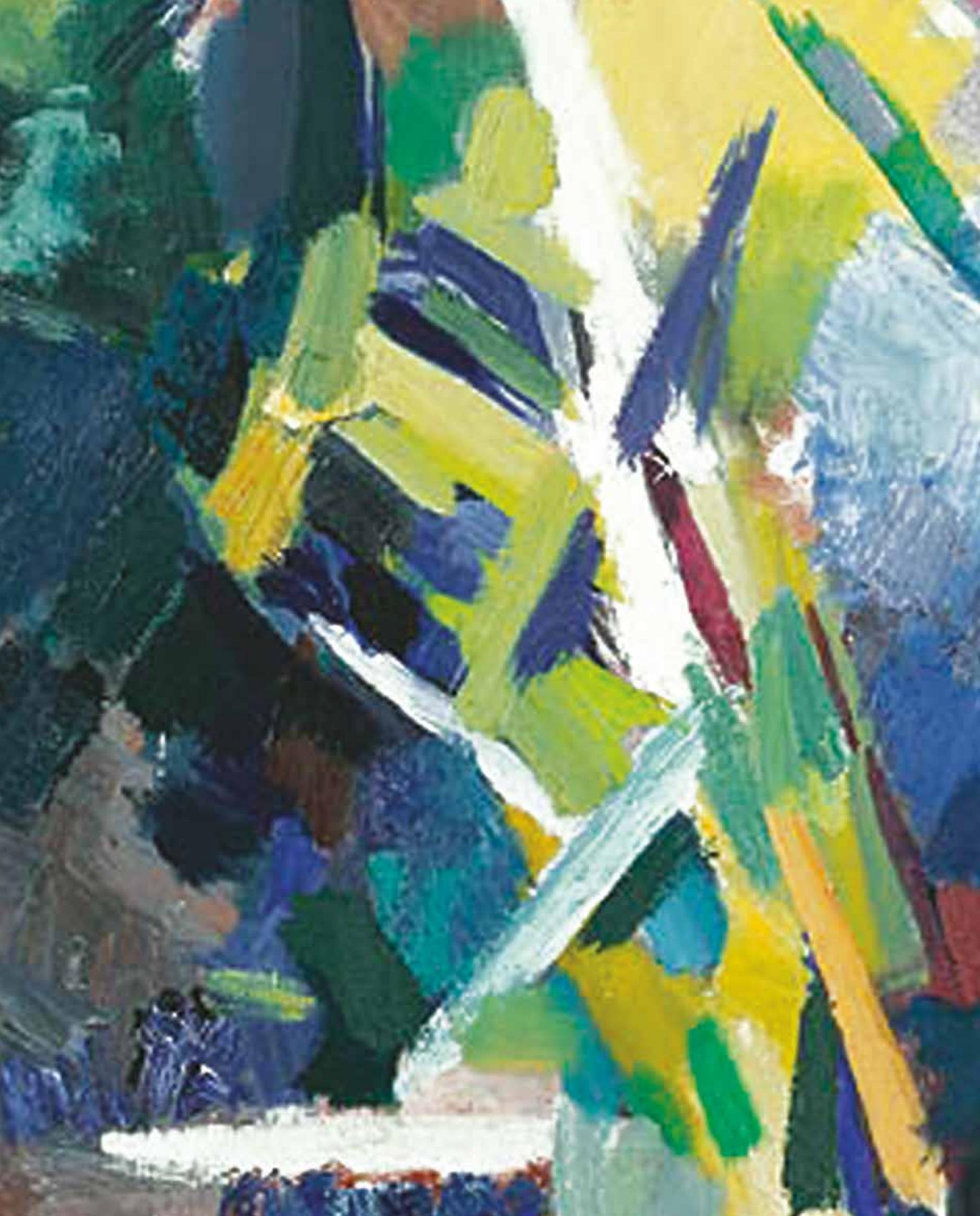
poteza vjeran je odraz rukopisa u konfiguraciji slike. Sa sjajno ritmiziranim površinama s elementarnošću boje u izgledu pejzaža. Ne u prepoznavanju vegetacije, otvaranju neba i deskripciji tla, već u osnovnoj organizaciji prisutnih vidika, zapisima o veličajnosti prirode. S doživljajem erupcije njenog stvaranja i stalnosti ponudene ljepote. U umjetnikovom inzistiranju na ditiramskom ugodaju, nekog neobjašnjivog dodira rajskega i svakodnevnog. U čaroliji boja, plavetnila, žutila, s potrebitom agresijom crvenog, razlog je atmosfere slika proizišle ne samo iz opne krajolika, već iz njegovih sokova. Prirode interpretirane podržavanjem egzaktnog reda i tjelesnosti prostora, i bar minimalne deskriptivnosti motiva. Epiteti prirode u akvarelu dobivaju neku auru sa slojevima boje i svjetla, koji u oporosti svijeta u slici objektivno materijalno ne postoje. Duhovnost su slike. Zrcalnost Junekove duše.

Majstorstvo i osjetljivost umjetnika pokazuju se u vrhunskim izdanjima, neovisno o tematici koja je Juneka privukla. Kako figurativne scene s mnoštvom likova, postavljenim u stvarnu ili imaginarnu arhitekturu, motive sakralnog znaka, tako i senzualizirana stanja u prikazu akta. I iznad svega pejzaž. Sa senzacijom svjetla u krajoliku. S ostavljenim tragom u akvarelima, pogodnim za suodnos ozračja lirskog titraja i ekspresije dojma, sa silnicama boje u oslobođenosti lirske apstrakcije.

Komorna izložba predstavlja velikog slikara, fluid njegove umjetnosti, isječak koji je kazivanje o vrsnosti, primjer lucidnosti u dnevnicima sanjara. Gdje strogost oblika i lapidarnost idu ruku pod ruku. U Junekovom sustvarateljstvu boje.

Stanko Špoljarić
Zagreb, 2009.

5

BEZ NASLOVA (CHAMPAGNÉ SAINT HILAIRE)
1959., ulje na platnu, 97 x 66 cm

< detalj, str 8-9

...

Kao neki san na javi djeluje sada to slikarstvo Lea Juneka, a na "Crtaču" (1940), koji se pojavio na I. godišnjoj izložbi "Hrvatskih umjetnika", taj nadrealni hipnotički dojam konkretnizirao se i u vrlo smionom postupku: ljudski lik je izgubio lice, a boje s dječijih kocki na stolu prekrile su ga svega, kao i slike obješene na zidu. Imamo osjećaj: nešto se događa u Junekovom razvoju. Netko bi ovdje možda potražio i dojam sablasnosti, ali nama se čini: bio je to tek prvi korak prema apstraktnoj umjetnosti.

Jer predmet (čovjek) na ovoj slici praktički je nestao. Kada je naš slikar stvarno dokinuo i posljednju aluziju, ne znamo, jer početkom rata gubimo dodir s njime, a nedostaju nam i najosnovnije obavijesti. Prema informacijama Josipa Vanište i još nekim pokazateljima, Leo Junek ne slika za vrijeme rata kao ni prvih godina nakon njega. Poslije se približava slikarima tzv. "francuske tradicije", koji su prvu izložbu priredili u "Galerie de France" 1942. godine. To su J. Bazaine, A. Manessier, J. Le Moal, P. Tal-Coat - bilježi Vaništa. Kad ponovo naši ljudi (Josip Vaništa, najprisnije) uspostavljaju dodir s njime, on je već odavno apstraktни slikar...

...Zaista, kasno se predstavio Leo Junek Parizu, a "veliki svijet" i naša ubrzana povijest nemaju mnogo obzira prema osamljenicima. Kažnjavaju ih zaboravom. Lea Juneka (a ne Lorrissa Juneca) njegov zavičaj nije zaboravio. Ima ga u svojoj prošlosti, a imat će ga zacijelo - što sada zavisi od slikara samog - i u svojoj budućnosti...

Grgo Gamulin

6
CRTAČ
1940., ulje na platnu, 100 x 100 cm

...

Leo Junek naslikao je platna koja su nesumljivi kameni medaši u novijoj povijesti slikarstva u ovim našim krajevima. Domovina mu je uvijek bila mačehom, a nije tu naviku zaboravila ni u novije vrijeme, u prilici kad je ponajglavnije slikarevo djelo trebalo spasiti za nas. Pet slika koje vise u zagrebačkoj Modernoj galeriji dragocjena su baština koja nam je preostala, ali "Crtač", koji je nedavno nedopustivo nestao i - vjerojatno - za tu sredinu propao, najmasivniji je i najznačajniji medaš na granici, na pragu ovdašnje istinske Moderne. Sad već pouzdano znamo i gotovo svi uvidamo šta je ta slika značila i šta vrijedi. Prekasno.

Slikarevi "Zapisи" koji su do nas stigli nastojanjem vjernog prijatelja, nisu tek zanimljivi i više ili manje vrijedni dokumenti, zbirka slikarevih iskustava i uvjerenja, nego su u isti mah i jedinstveno svjedočanstvo o misaonoj djelatnosti i emocionalnoj stalnosti slikara Juneka. Svojim temeljitim mišljenjem i jasnim iskazom tih nekoliko stotina brižljivo napisanih redaka, umjetnik nas mora uvjeriti o činjenici: nije on tek slučaju ostavlja sudbinu svoje namisli i praktičkih poimanja. Uporno je tragao za svojom istinom, čime je odbljeske tražio jednako u sebi, u svojem unutrašnjem nemiru, i u iskustvenom blagu velikih, kao i u najvišim dometima vlastitog stvaralaštva. On ne pristaje na isprazne spekulacije s kojima namjerava kapacitirati čitaoca. Nije mu bila namjera da svoja istraživanja strogo kanalizira i svede ih u iluziju o jedinstvenom i zatvorenom sistemu. Ponekom bi se Junekovi "Zapisи" mogli učiniti nesuvislom zbirkom ideja i predodžbi koja je nastala kao popratni učinak umjetnikove prakse slikanja. Ali, pažljivijem čitaocu neće izmagnuti činjenica da u Junekovim bilješkama, u dubini njihova sadržaja, živi nit što povezuje sve u kompaktnu i uvjerljivu cjelinu. Na neki način dokaz o tome može pružiti citat, koji nikako ne može biti suvišan: "Moje slikanje stalno se razvija u istom pravcu: istraživanje jedinstva koncepcije i percepcije. Percipirati prirodni ritam "dogadaja" i pomoći slikarske poetike (konceptcija) pretvoriti ih u slikarske vrijednosti koje teže prema specifičnoj harmoniji za svaku sliku. To je u novim akvarelima izraženo u čistom stanju"...

Radoslav Putar

...

1940.

Jutarnjim vlakom stigao sam iz Karlovca u Zagreb i čekao da se otvore vrata Meštrovićevog Doma likovnih umjetnosti u kojem se upravo održavala izložba hrvatskih umjetnika.

Sa zakašnjenjem stigle su na izložbu iz Pariza i dvije Junekove slike:

Crtač i Maternité de Porte-Royal.

Razlikovale su se od svega izloženoga, od svega što sam do tada video. Dječak iz malog mesta i novi svijet koji mu se toga dana otvorio pred očima...

...Kao dječak slušao sam u Karlovcu od Nikole Dragarića zanosne priče o Junekovu slikarstvu, o njegovoj slici Kocke, s velike Junekove izložbe u Zagrebu, godine 1935.

Tu sam sliku video 1944., u siječnju, za kratkog zagrebačkog boravka, grozne ratne zime, u trgovini antikviteta u Bogovićevoj ulici.

Uz nju, bile su izložene i druge Junekove slike kao Val de Grâce, St. Claude, Park Montsouris, Brana na Seini, mnogi crteži, jedna mala studija drva, platno na kojem je Junek svakog dana, nakon rada, s bojama što su preostale na paleti, slikao stablo koje se vidjelo s prozora kuće u kojoj je tada stanovaо, u ulici Coulaincourt, br. 49. Slika je izgubljena.

Potkraj šezdesetih ja sam to drvo, tada veliko, fotografirao...

Ulica Lacroix 38

7

KOCKE

1934., ulje na platnu, 34 x 42 cm >

...

Kocke (Dječje kocke), ulje na platnu veličine 41,5x33 cm, nastale su 1934. godine. Na blijedoružičastoj podlozi stola sedam dječjih kocaka. Pozadina je svijetlozelenasta s akcentima ornamenta. Slabije vidljiv ornament je i na podlozi. Ti akcenti s podlage preko onih življih i jačih akcenata na kockama vežu se s onima pozadine u neko tkivo položeno neobično muzikalno na valeurski izjednačenu osnovu cijele slike. Zasjenjeni dio motiva (kocka i stola) proveden je u smislu modelacije: tonovi su hladni, plavičasti, sivoljubičasti, koji kao plamičci trepere u izmaglici zakoprenjenih površina. I oni intenzivniji elementi u sjeni i oni na svjetlu, s pozadine i stola, vežu se skladno poput prirodno ritmiziranih preobrazbi. Na slici nema ničeg izmišljenog, nema fantastičnog. Sve je rađeno po motivu, dugim studijem po prirodi, po - na stolu postavljenim dječjim kockama na petom katu jedne male sobe u Ulici Lacroix 38 prije četrdeset i pet godina. Remek-djelo koje stoji uz Račićev Pont des Arts na samom vrhu naše umjetnosti...

Josip Vaništa

...

Leo Junek još punih 30 godina po odlasku u Pariz sudjeluje u likovnim zbivanjima u nas, šaljući svoje slike na brojne izložbe. Ova uporna nazočnost Junekova djela u zavičaju nije bila samo izraz rodoljublja i svojevrsnog sentimenta. Veze su bile mnogostrukе, razlozi brojni. Junekov se, naime, talent nije dogodio u praznom prostoru: njegova prva samostalna izložba u Zagrebu, u Salonu Ulrich, 1925. godine, pokazala je djela koja su svjedočila da je Junekov put do vlastitosti, na samom početku, bio osvijetljen iz snažnog izvora nastojanja k sintezi Proljetnog salona. Sintetički realizam Gecana i Uzelca, njihovo "konstruktivno ekspresionističko" slikarstvo, pomažu mladom Juneku da usvoji strogu arhitekturu oblika. Ovo sintetičko shvaćanje forme očitovat će se u njegovim ranim autoportretima...

...Junek je staro i novo povezao u svojoj umjetnosti uvjerljivije od mnogih suvremenih mu evropskih umjetnika, u doba kad je francuska kritika pozivala na "povratak muzeju". Ali Junek je tada povezan i s Galerijom Berthe Weil, a zahvaljujući tome i s Raoulom Dufyjem čija će ga umjetnost naputiti na jedan manje strog i puno nezavisniji izraz...

...Posljednji put se Junekova umjetnost kao poticaj u hrvatskom slikarstvu spominje u krugu Exat, a bila je riječ o ulju Crtač iz 1940. godine. Slika je zaslužila takav kompliment. U njoj Junek nastoji ne samo na iracionalnim odnosima predmeta nego i na sasvim slobodnom superponiranju mrlja boje, koja bez ostataka sublimira sve plohe u planu kompozicija. Ovaj nadrealizam boje dosegnuo je u nekim detaljima Crtača nezavisnost nefigurativnog slikarstva, pa je razumljivo da ga naši poratni apstrakti uzimaju kao vrelo...

Vladimir Maleković

Maternité de Porte Royal
Rodilište "Porte Royal"

MATERNITÉ DE PORTE ROYAL
1940., ulje na platnu, 81 x 100 cm

...

U jesen 1919. položi Junek prijemni ispit na Akademiji i započne studij slikarstva. Prvi mu je učitelj Ferdo Kovačević, drugi - Maksimiljan Vanka. Školske godine 1921/1922. ulazi u tzv. specijalku Ljube Babića i ostane u njoj, dijeleći prostor s Tiljom, Postružnikom, Grdanom, Tabakovićem i drugima - mahom budućim "zemljašima" - dvije godine. Prije nego će završiti studij i postići diplomu, 1924. posjećuje Pariz. Nema pisanog traga - ili nam nije poznat - koji bi objasnio kako se siromašnemu studentu (koji nema ni za cipele) ukazala takva mogućnost. Ostaje da nagadamo kako se odnekud pojavila, kao Deus ex machina, ruka njegova "mecene". U Parizu je Junek našao svoga Boga: Cézanne! "Kad sam to video, vratio sam se u Zagreb, završio studij kod Babića, uzeo diplomu, izložio kod Ulricha, dobio stipendiju za Pariz... i još sam uvijek u Parizu".

Treba zabilježiti još jednu zanimljivu okolnost: nakon što je postigao diplomu Akademije, Junku će dr. Hugo Mihalović otkupiti nekoliko slika - mogla bi to biti (roditeljska?) nagrada za postignuti uspjeh - a s dobivenim će novcem Junek pola godine poživjeti, slikajući na Plešivici, kraj Jastrebarskog. Čini se, da - bez obzira na jeftin život kojim se, u ono doba, moglo živjeti na selu - to baš i nije bila beznačajna svota, jer je i sam Junek govorio o izvrsnim uvjetima koje je imao. (Iz perspektive zrelih godina on se, poslije četvrt stoljeća izbivanja - i isto toliko Pariza - s nostalgijom sjećao tih dana: "Poslije Plešivice, gdje sam boravio prije dvadeset i pet godina, ja nisam živio u tako dobrim radnim uvjetima", istom je 1951., preseljenjem u Orsay, ponovo sebi priskrbio "apsolutnu tišinu" - možemo zamisliti što je ona, nakon danonoćne tutnjave Pariza, značila preosjetljivome uhu slikarevu - i vrlo dobre mogućnosti za rad.)

Godine 1925. Junek priređuje samostalnu izložbu kod Ulricha. O izložbi su pisali - blago-naklono - Vladimir Lunaček, kojega je Babić svojedobno (oko 1913) portretirao i koji se, u više navrata, očitovao kao protivnik Kršnjavoga te - agresivno neprijateljski - sam Iso Kršnjavi, jedan od najbolje upućenih ljudi u Zagrebu u sva personalna pitanja, čovjek nesklon dru Mihaloviću, kojega drži "brutalnim gospodinom", a prikazuje ga - možda i zasluženo - kao profesora-nasilnika, vazda spremna na tjelesno zlostavljanje učenika. (Iz njegovih "Zapis" saznajemo da mu se zlopamtilo što je, u nekoj zgodbi, istukao sina madarona Nikole Czernkovicza, odjelnog predstojnika za unutrašnje poslove. Premda nećemo odobriti takve pedagoške metode, moglo je to značiti da velečasni Mihalović nije bio tek goli kalkulant.) Neke borbe, hrvanja, animoziteti - uz medusobna slatka osvećivanja - traju kroz desetljeća i - naraštaje. Uostalom, kao i prijateljstva.

Za utjehu Junek uspije dobiti stipendiju francuske vlade i, sa ženom, stiže u Pariz početkom prosinca 1925. Na dan je njegova dolaska bila povučena razdjelna crta: nikad se više Junek neće vratiti kući...

Igor Zidić

...

Jer u to vrijeme Juneku bijaše pristupno gotovo sve što je u evropskom slikarstvu postojalo, a njegovoj osjetljivosti nije izmaklo i ono što je (u relativnom smislu) budućnošću bilo bremenito. Daleka prošlost otvarala se u mogućnosti jedne neakademske sinteze; iskustvo i neposrednost zajedno su tvorile najopćenitija svojstva "pariške škole" u kojoj je virtuoznost znala zadržati ozbiljnosti i dostojanstva. Blizak dodir s Raoulom Dufyjem značio je mogućnost vezivanja uz jednu od najplodnijih varijanti toga trenutka. I premda u velikoj mjeri određen svime time, Junek je znao zadržati i svoje vlastite osobine...

...U slikama iz sredine četvrtog desetljeća (koje su zapravo pretežni dio nama poznatog opusa) formirana je Junekova karakteristična stilistika, po mnogo čemu fovistička, ali bez "divljine". Kadrove karakterizira sažimanje i plošnost; sva je dubina u nebesima širokih površina čiste boje, linije su također izvučene u čistoj boji i dane jasnom, ali ne i naglašenom gestom. Repertoar nije baš velik i česte su inačice istog motiva. Zrelost i zasićenost iz te faze govore o jednoj dovršenoj i čistoj koncepciji slikarstva kakva bi se možda mogla iskoristavati vrlo dugo vremena...

Tonko Maroević

...

Slikar Leo Junek osobnost je širokog umjetničkog obrazovanja, vrhunskog intelektualizma, aristokratskog duha te demokratskih i kozmopolitskih nazora na političke, socijalne i vjerske podjele suvremenog mu svijeta. Roden je u Zagrebu na izmaku XX. stoljeća gdje je postao slikar, a najveći dio opusa ostvario je u Parizu i na francuskom jugu tijekom sedam desetljeća dugog stvaralačkog razdoblja u drugoj domovini. Nemajući drugih do li umjetničkih ambicija, ovaj je nesuđeni klerik i maturant zagrebačke Isusovačke gimnazije diplomirao slikarstvo na Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetnički obrt i postao medašnji slikar hrvatskih magičnih realizama dvadesetih godina. Obuzet frankofonskom kulturom i stvaralaštvom Paula Cézannea u prosincu 1925. godine otisnuo se u Pariz. U Francuskoj se prometnuo u jednog od najautentičnijih slikara postavangardne École de Paris i pridružio se nizu umjetnika čije je dvodomovlje neupitno, a stvaralaštvo blagotvorno za umjetnička nastojanja sredina u kojima je djelovao...

...Cijeli radni vijek Junek je zadržao elitističku poziciju intelektualca među umjetnicima i individualca sklonog "dubokom oranju" na polju teorije i prakse slikarskog stvaralaštva, točnije, poziciju slikara absolutne distance od svega što se nije uklapalo u njegov sofisticirani umjetnički svjetonazor. Posve lišen "bonvivanske" crte vazda je više volio provoditi slobodno vrijeme u čitanju, u razgledavanju blaga francuskih muzeja i srednjovjekovnih spomenika ili na koncertima klasične glazbe, nego u bučnim kavanama na Montparnasseu ili u rue de Seine i Latinskoj četvrti gdje je mnoštvo umjetnika dvadesetih godina kružilo galerijama nastojeći dobiti izložbu i probiti se na površinu...

...Pedesetih godina napustio je Pariz i sve što ga je počelo sputavati da se posve prepusti slikanju - suprugu i troje djece, skučeni mansardni stan, prijatelje i znance koji su mu oduzimali vrijeme i bučnu gomilu velegrada u kojem više nije nalazio poticaj za rad. Preselio se u Orsay, gradić sa šumovitom okolicom i prelijepom prirodom. U okrilju malomještanske tišine, svoga vrta i atelijera naslikao je prve slike na kojima je struktura pejzaža bila važnija od njegove izglednosti i kojima se začela Junekova potraga za uzvišenom slikom krajolika, prirode i svih senzacija koje ona pruža. Ta potraga odvela ga je šezdesetih godina na zapadni i istočni jug Francuske gdje boravi nekoliko mjeseci godišnje. U vodenoj raskoši poitoškog krajobraza i bistroj atmosferi Provansalskih alpa dosegnuo je cilj: stvarati sliku prirode odupirući se sadržaju i figuralnom znakovlju odabranog motiva. U mjestušcu Saint-Michel l'Observatoire u Haute Provence, gdje je od sedamdesetih imao svoj drugi dom, Junek je postao suzdržaniji spram zavodljivosti boja, a linije mu poput zraka struje između minimalističkih obrisa krajolika određujući smjer i ritam slike. Epifanijom pejzaža i dobro ugodenom orkestracijom boja i linija možemo nasloviti njegovo slikarsko djelo izraslo iz Cézanneova slikarskog nasljeda i jedinstvenog provansalskog krajobraza. Sve do samoga kraja 1993. godine stvarati je za Juneka značilo slikati na otvorenom ispred motiva neometan od nekoga ili nečega što bi moglo prekinuti njegov duboko smiren i promišljeni ritam rada ili remetiti ga u traganju za osobnom slikom istinite prirode. Pogledom koji obuzdava promatrao je svijet i razmišljao o njegovom kretanju materijalizirajući svoje spoznaje i intuiciju u slikarske vizije motiva i doživljaja koji se bore za stvarnost i ne prestaju slijediti tragove nadahnuća za svoj slikarski rad...

...Tiho koračajući Zagrebom, Parizom, Orsayom ili jugom Francuske postojano je istraživao, uočavao bitno, predočavao cjelinu i promatrača iz prostora ispred prirode vodio u sferu njezina unutrašnjeg svjetla. Spoznaja i intuicija, stvarnost i vizija pokretačke su snage njegova stvaralaštva. Slikarski dijalog koji je vodio sa stvarnošću poticao ga je da otkriva znakove, skupi ih u nekoliko poteza i promišljenim izborom boja stvori sliku, čija je univerzalnost nepobitna, a ljepota vječna...

Biserka Rauter Plančić

NA ŽICI II (Kartuzijanski samostan Le Liget)
1963., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

10

STUDIJA AKTA U PRIRODI
1963., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

11

STUDIJA AKTA U POLUPROFILU

1963., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

12

PEJZAŽ

1962., ulje na platnu, 88.5 x 146.5 cm
< str. 24-25

detalj

STUDIJA ZA MRTVU PRIRODU S PLAVOM VAZOM
1963., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

14

BEZ NASLOVA

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

15

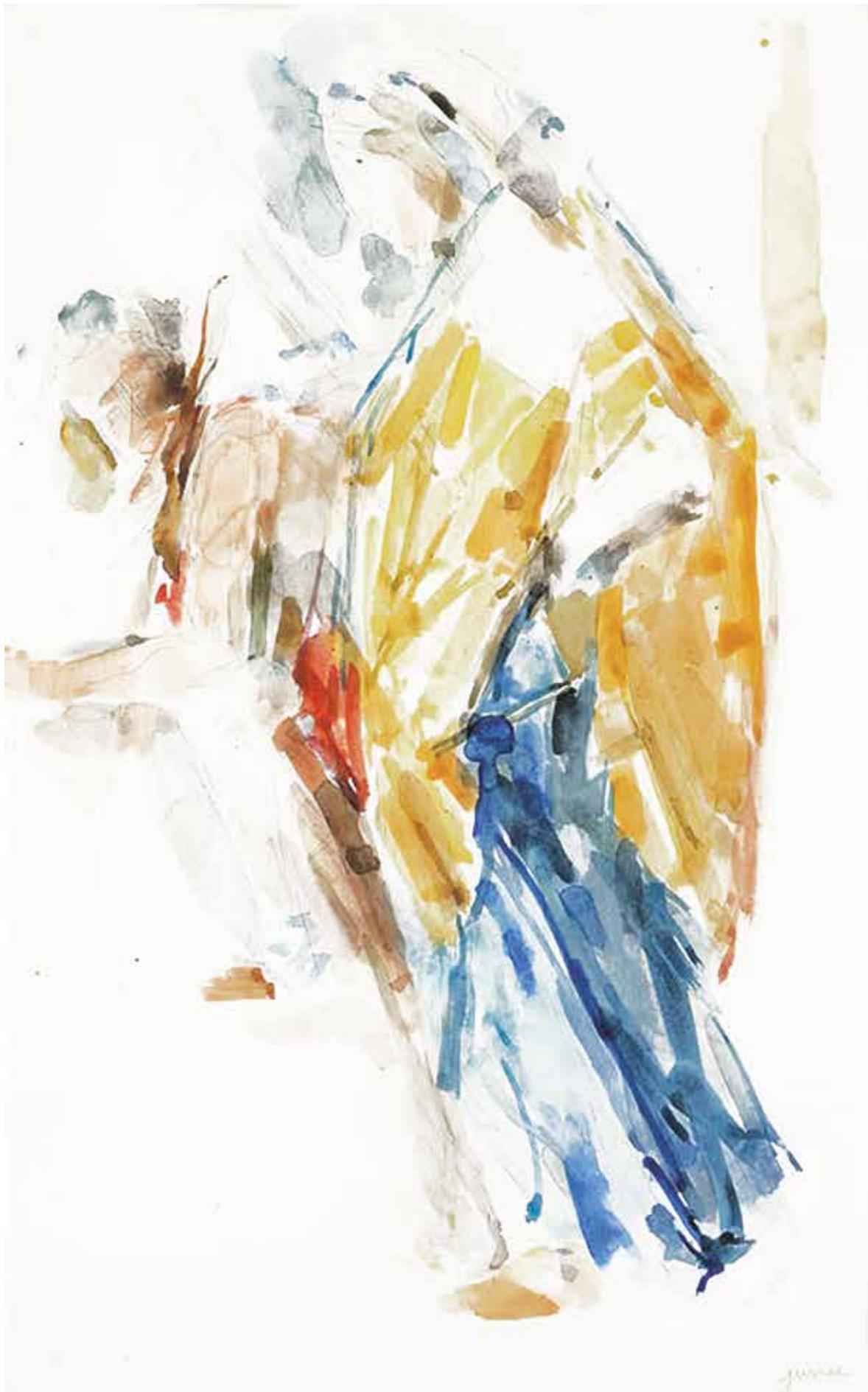
BEZ NASLOVA

1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

16

STUDIJA

oko 1964., akvarel na kartonu, 50 x 35 cm

17
PIETÀ
1964., pastel na papiru, 34 x 26 cm

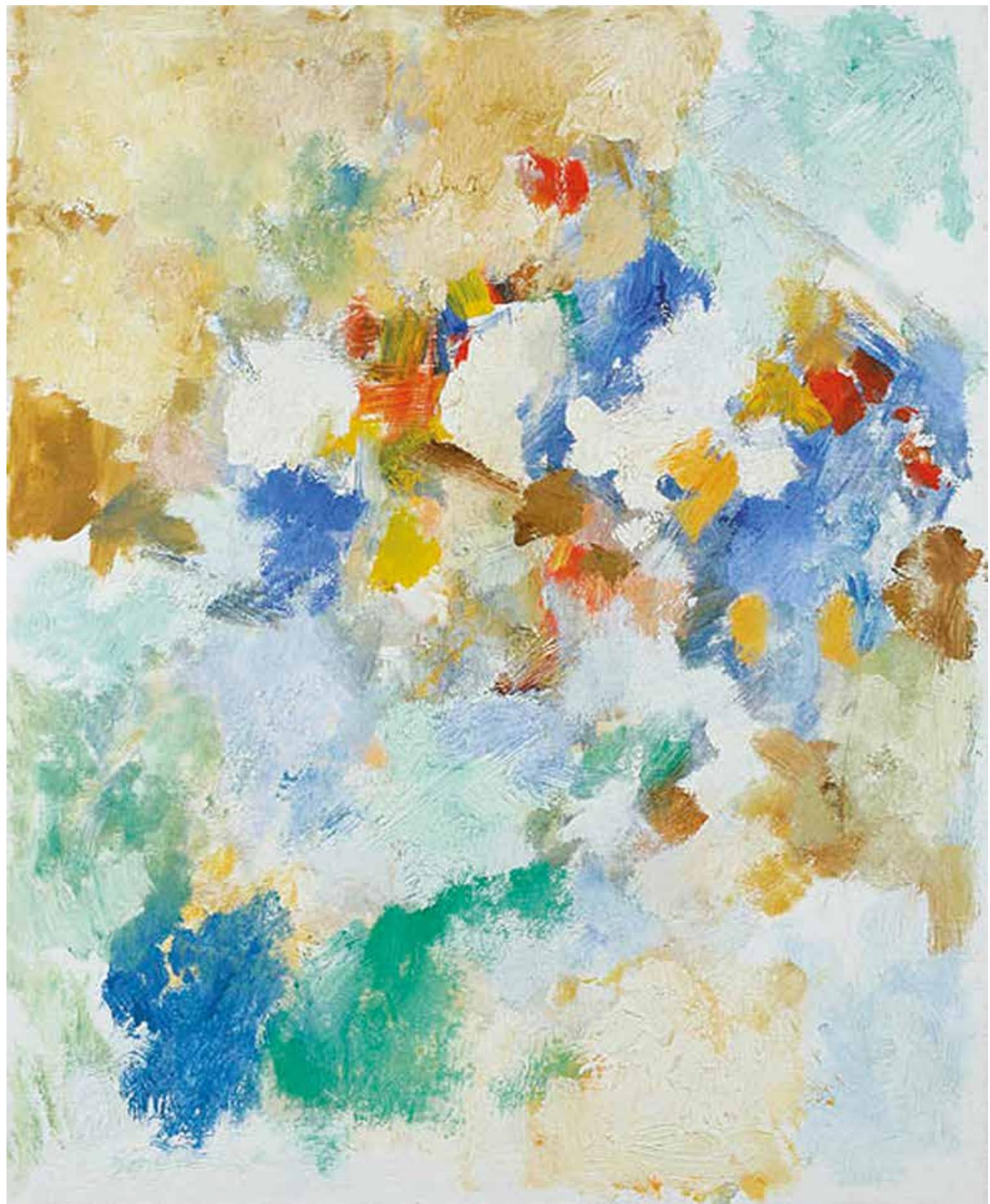
18

MOLITVA (U Clunyu)
oko 1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

19

SLIKA

1993., ulje na platnu, 73 x 60 cm

RASPETI KRIST
oko 1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

21

IZ VRTA U PROVANSI - Pascale, Jacques, Dominique...
oko 1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm
revers slike "Raspeti Krist", str. 39

22

U PROVANSI

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

23

BEZ NASLOVA

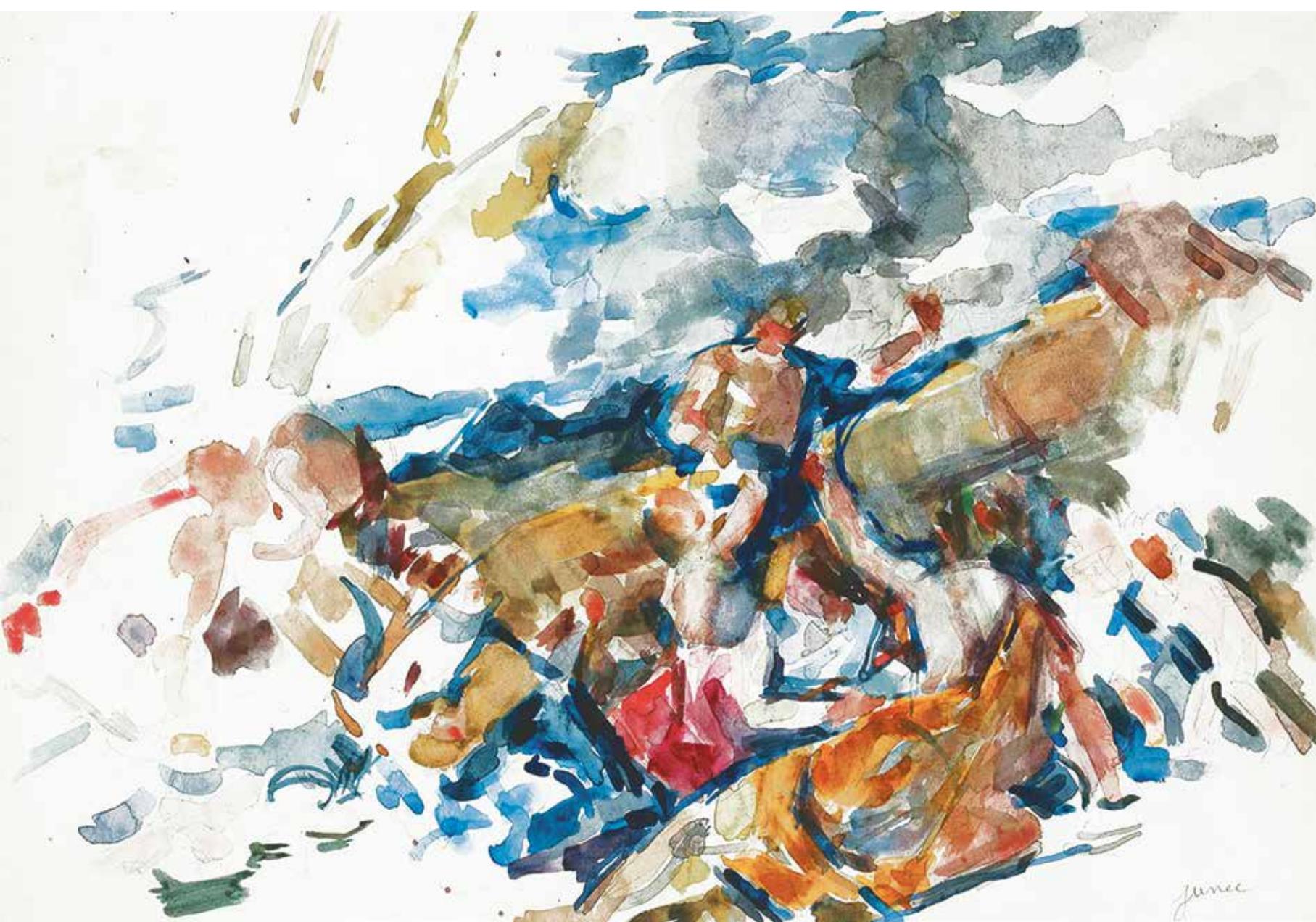
1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

24

BEZ NASLOVA (Likovi)
1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

U PRIRODI
oko 1965., akvarel na kartonu, 29 x 42 cm

26

AKT (prema Delacroixu)
1964., tuš na kartonu, 37 x 31 cm

27

BEZ NASLOVA

oko 1966., akvarel i olovka na kartonu, 44 x 28 cm

Životopis

Leo Junek rođen je u Zagrebu 25. rujna 1899. godine, od majke Marije rođ. Oražen i oca Teodora Juneka (iako su gradom kružile priče da je zapravo sin svećenika Hugo Mihalovića, potomka plemenitaške obitelji, župnika i profesora kojemu je najveća strast bila muzika). 1905. upisuje se u Kaptolsku pučku školu, a 1909. ulazi u Kaptolsko sjemenište kao "seklularac".

Kao dječak živio je s bakom u središtu grada u ulici Pod zidom, a 1914. preselio se majci na Bukovac. Te iste godine izlazi iz sjemeništa. Veoma rano zavolio je glazbu, lijepo je pjevao te već u osnovnoj školi postao članom zbora Zagrebačke katedrale. Nakon završene Isusovačke gimnazije na Gornjem gradu 1918. upisuje Pravni fakultet, no već slijedeće godine napušta pravo i opredjeljuje se za slikarstvo. Pohada Kraljevsu višu školu za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu (koja 1921. godine postaje Akademija). Profesori su mu bili Ferdo Kovačević, Maksimilijan Vanka i Ljubo Babić. U Školi upoznaje napredno orijentirane studente Ivana Tabakovića, Otona Postružnika i Đuru Tiljka koji su u svom slikarstvu naglašavali kritički stav prema društvu pa su tako već 1922. godine stvoreni temelji skupine umjetnika koja je proklamirala socijalnu ulogu umjetnosti.

Još kao student posjećuje Pariz zahvaljujući financijskoj pomoći svoje dobročiniteljice slikarice Vere pl. Nikolić Podrinski s kojom je održavao prijateljske veze čitavog života sve do njezine smrti 1972. Susret s Parizom bio je za Juneka sudbonosan. Htio je sve vidjeti, grad, okolicu, galerije, muzeje, osobito Louvre, gdje je dane provodio pred Cézanneovim slikama. Pariz ga je zanio stalnim događanjima, odlazio je u operu, na koncerte pa je donio odluku da se u taj centar europske umjetnosti ubrzo vrati.

1924. ponovno je u Zagrebu, završava studije na Akademiji, iste godine ženi se Anom Fiket.

1924. Hugo Mihalović otkupljuje mladom Leu nekoliko slika i time mu omogućuje život i rad na Plješivici kod obitelji Zahar, gdje se pet mjeseci pripremao za izložbu.

1925. prva samostalna izložba u Salonu Ulrich. Izložio je nekoliko autoportreta, mrtvih priroda i aktova u ulju i crtežu u mračnoj paleti i čvrstoj modelaciji volumena. Slike nastale u to doba, prije konačnog odlaska iz domovine predstavljaju njegov autentičan oblik magičnog realizma i osobit doprinos hrvatskoj umjetnosti trećeg desetljeća. U ljeto 1925. Juneku je odobrena stipendija francuske vlade i sa suprugom Anom odlazi u Pariz. U Louvre kopira stare majstore, a od novijih najviše Cézannea kojeg smatra svojim najvažnijim učiteljem.

Leo Junek na vidikovcu Montmartre, Pariz, 1925.

Leo Junek i obitelj Fiorini, Pariz, 1925.

Družio se s kolegama, slikarima Krstom Hegedušićem, Jurajem Plančićem, Ljudevitom Šestićem i Kamilom Tompom koji su se usavršavali na pariškim slikarskim školama, a posebno s Vedom Nikolić.

21. 5. 1927. rođeno je prvo dijete bračnog para Junek, kćerka Huguette, kasnije nazvana Evelin.

1927. izlaže na Salon d' Automne dvije slike "pre-malene i previše su ih zlo objesili a da bi doživio uspjeh" (iz pisma Veri Nikolić 23. X. 1927.)

Slikarski rad u Parizu nastavlja u maniri započetoj u Zagrebu, još uvijek istražuje odnos volumena,

prostora i boje te stvara antologiske slike: dva *Autoportreta sa šalom*, *Košaru s jagodama*, *Žensku figuru pod zidom* i *Autoportret pred zidom*. Na slikama *Pod zidom* i *Pred zidom* originalno smješta figuru ispred zida od crvene opeke, a simboliku crvene opeke u ranim tridesetim će učestalo varirati.

1928. Krsto Hegedušić organizira Izložbu jugoslavenskih umjetnika u pariškom Slavenskom institutu, a Junek izlaže dva *Autoportreta* i *Ženu pod zidom*.

U to vrijeme Hegedušić i Junek razmišljali su o osnutku grupe umjetnika lijevog socijalnog i političkog usmjerjenja što je Hegedušić proveo u djelu u Zagrebu 1929. godine, a udruženje je nazvao grupa *Zemlja*.

Iako sudjeluje na prvoj izložbi grupe održanoj 1929. u Salonu Ulrich s *Autoportretima*, a njegove slike ostavljaju neosporan trag na umjetničkom izrazu "zemljaša", Junek ubrzo napušta "zemljašku" ideologiju nezadovoljan Hegedušićevom i Tabakovićevom "anegdotskom stranom koju su nametnuli *Zemlji*".

Iste godine, sada već poznati *Autoportret pred zidom* izložen je na svjetskoj izložbi u Barceloni (radove su odabrali Babić i Krizman), a slijedeće godine s istom slikom i *Košarom s jagodama* zastupljen je na izložbi naših umjetnika u londonskoj Tate Gallery.

Tridesete godine donijele su za obitelj Junek teške materijalne prilike, stipendija se ugasila, u Francuskoj je još uvijek nepoznat i nepriznat umjetnik, ne izlaže, slike se loše prodaju pa žive od snalažljivosti i marljivosti supruge Ane.

Junek neprekidno slika, ali sada odabire neslikovite motive: radnička predgrađa, tvornice, tvorničke dimnjake, a ta zdanja i dimnjake obložene crvenom opekom uokviruje plavim nebom i bjeličastim oblacima "koji razigravaju cjelinu i ukazuju na Junekovo više puta iskazano načelo da *ne može slikati socijalno* i da je *njegova jedina partija slikarstvo*". (Biserka Rauter Plančić) U tom periodu nastaju poznate slike: *La porte da la Chapelle*, 1932., *Krov*, 1933., *Tvornički dimnjaci*, 1933., *Aubervilliers I i II*, 1933/34.

1934. slika remek djelo *Kocke*, ulje malog formata, ali značajno po razigranosti ritma, boja i oblika na površini kocka i strukturi podloge.

Te godine pod njegovim kistom pojavljuje se niz motiva pariških vidika, bulevara i arhitekture, obala Seine, mostova i parkova: *Palais de Justice*, *Palais du Louvre*, *Dôme des Invalides*, *Val de Grâce*, *Na Seini*, *Ludi otok*, *Saint Gervais*.

Na Prvoj izložbi zagrebačkih umjetnika u Umjetničkom paviljonu 1934. izlaže *Selo kraj Pariza*, 1932. i *Autoportret* iz 1926.

1935. u Zagrebu organizira drugu samostalnu izložbu u Modernoj galeriji, predstavlja se sa 73

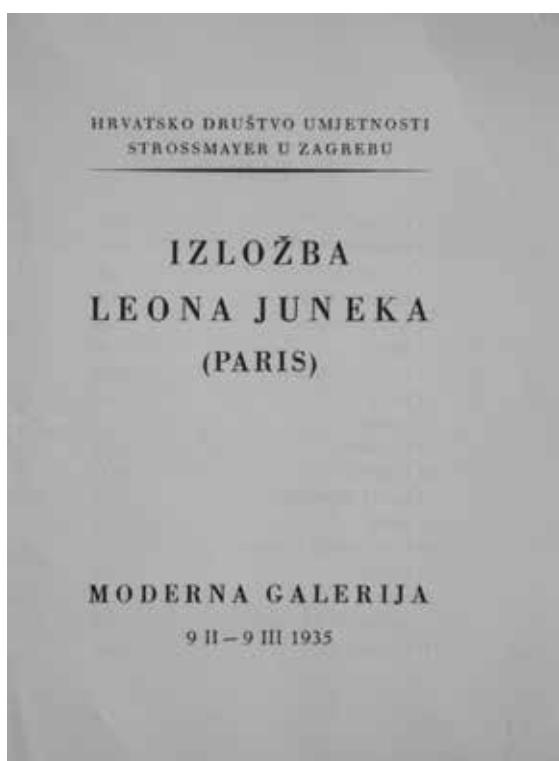
slike nastale za vrijeme desetogodišnjeg boravka u Francuskoj. Izložba je izvanredno primljena od likovne kritike, zagrebačke publike, a posebno od kolega slikara.

Po povratku u Pariz izlaže tri slike u uglednoj galeriji Berthe Wail gdje se susreće s Raulom Dufyjem. Dufyu su se dopale Junekove slike, poziva ga u svoj atelijer i tada započinje prijateljstvo dvojice umjetnika koje je povezivalo slično razmišljanje o slikarstvu, a nadasve sklonost prema glazbi. Junek je bio zadivljen Dufyjevim čudesnim crtežom, radošću slikanja i skladnom dekorativnošću. Dufy je pomogao Juneku da dobije potporu francuske vlade, čak mu je i ponudio svoj atelijer na Pigallu. Tako je 1935. Junek zakoračio u "dufyjevsko" razdoblje koje će potrajati do 1938. godine. Slika lako, vedro, prozirnije, svjetlijie, drugaćijim zamahom i ritmom.

1936. i 1937. ponovno je prisutan u Zagrebu, izlaže s članovima grupe Zagrebačkih umjetnika u Umjetničkom paviljonu, a na jesen 1937. samostalno izlaže ulja i gvaševe u Umjetničkom paviljonu "Cvijeta Zuzorić" u Beogradu.

1938. stvara djelo *Cherche Midi*, pročelje pariškog zatvora (na kojem konstrukciju prostora gradi putem boje), iste godine sliku šalje u Zagreb na izložbu "Pola vijeka hrvatske umjetnosti" u Domu hrvatskih likovnih umjetnika.

Neposredno pred rat Junek gubi stipendiju, obitelj ponovno zapada u egzistencijalne probleme. Veri Nikolić piše: "Živimo krajnje oskudno. Tjednima nismo vidjeli ni jedan krumpir ni kaplju mlijeka. Svakako da ima takvih slučajeva milijun, ali vas uvjeravam da realnost prelazi sve što možete zamisliti". To je vrijeme nastanka čuvenog *Crtača*, slike koja je

označila prekretnicu na Junekovom slikarskom putu, a duhovnom porukom i izražajnim sredstvima obilježila našu Modernu. Sliku je organizirao mrljama boje, na figuri, kockama i prozoru, bez čvrstog volumena i modelacije. Zanimljivo je da je *Crtača* Junek započeo isti dan kad mu je rođena druga kćerka Danièle, 1. lipnja 1940., a u sliku je umetnuo igračke - kocke starije kćerke Eveline. Poslije *Crtača* Junek više nije radio portrete, priklonio se tašističkom načinu izražavanja, mrljama boja koje od sada postaju osnovni element njegovog likovnog izraza, u različitim oblicima, sve dok bude stvarao.

Istovremeno, sličnim postupkom radi *Maternité de Porte Royal*, zgradu rodilišta gdje je rođena kćerka Danièle. Ubrzo ove dvije slike šalje u Zagreb na "Prvu godišnju izložbu hrvatskih umjetnika" koja se održala u Domu hrvatskih umjetnika. Interesantna je sudbina *Crtača* nakon završetka ove izložbe. Slika je ostala u Zagrebu, ali joj se do 1944. godine gubi svaki trag. Tada je pronađeni Radovan Ivšić bačenu na odlagalištu iza Meštrovićeva atelijera u blizini Rokovog perivoja. Sliku spašava, čuva u svom zagrebačkom stanu sve do 1956. kada ju šalje u Pariz Junekovoj supruzi Ani kojoj je slika pripala nakon rastave braka. Poslije smrti Ane Junek 1987. slika je vraćena autoru u njegov atelijer u Orsayu. Za katalog retrospektivne izložbe u Klovićevim dvorima 2007. Radovan Ivšić opisao je spašavanje slike pod naslovom "Povijest jedne slike ili jedna slika povijesti".

Junekova djelatnost za vrijeme rata ostala nam je nepoznata. Nije slikao, malo je izlagao uglavnom na skupnim izložbama u domovini. Pisao je o slikarstvu i glazbi, vodio dnevnik koji će objaviti pedeset godina poslije u Parizu (2001.) pod naslovom "Une vision de la peinture".

19. 2. 1942. rođeno je treće dijete Ane i Lea Juneka, sin Francis.

U ratnom Zagrebu umjetnička aktivnost nije zamrla, održavaju se izložbe, u Umjetničkom paviljonu 1943. održava se III., a 1944. IV. izložba Hrvatskih umjetnika na kojima Junek sudjeluje s *Pejzažom* i *Autoportretom*, slikama nastalim prije dva desetljeća.

Po završetku rata ponovno dobiva inspiraciju za slikanje.

1946. slika *Proslavu 14. srpnja u okolini Pariza i Gennevilliers*.

Uskoro prekida svaku vezu s domovinom razočaran odlukom žirija izložbe "Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije" (koja je iz Beograda putovala po zemljama istočne Evrope) što njegove slike *Proslava 14. srpnja* i *Evelin s mandolinom* nisu uvrštene u postav. Naime, smatrali su da su one suviše avangardne s obzirom na soorealizam koji je bio prisutan u našoj umjetnosti u godinama neposredno nakon rata.

S jedne zabave kod Junekovih 1946.

biblijske teme znatno su utjecale na Junekovo buduće slikarstvo nastalo proučavanjem francuske srednjovjekovne umjetnosti.

1950. odlazi iz Pariza, napušta suprugu i troje djece i sa Susanne Provost, (s kojom će se oženiti 1958. i koja će mu postati vjerni pratilac i oslonac), seli u Orsay, gradić na južnom prilazu Pariza. U Orsayu će daleko od užurbanog pariškog života, u tišini svog vrta i miru atelijera stvarati još dugi niz godina.

Kao pasionirani ljubitelj i poznavalac francuske romanike i gotike 1951. odlazi u Chartres i Tours, radi po Jeanu Fouquetu i vitrajima katedrale u Chartresu. Nekoliko slijedećih godina za vrijeme proljetnih i ljetnih mjeseci boravi u pokrajinama Champagne, Poitou, Bourgogni, te gradovima Orleansu, Périgueuxu, Moissacu, Cenacu, slika pejzaže rijeka Garonne i Dordogne. (*Vrt i Dordogne*, 1958., *Vrt u Poitou*, 1950., *Champagné* 1955.)

1960. upoznaje švicarskog kolezionara Johna Browna koji ga uvrštava u svoju vrijednu zbirku uz francuske impresioniste, te Cézannea, Gauguina, Degasa, Bonnarda.

1961. povodom proslave 60 godina Umjetničkog paviljona priredena je izložba "60 godina slikarstva i kiparstva u Hrvatskoj". Junek izlaže legendarne slike *Crtač*, *Autoportret pred zidom* i *Ženu pod zidom*, a na izložbi *Crtač* dobiva posebno mjesto. Iako daleko od domovine, slikarstvo Lea Juneka nije bilo zaboravljeni, stalno je sudjelovao u domaćim likovnim zbivanjima i slao slike na skupne izložbe.

U potrazi za novim krajolicima početkom 60-tih Junek otkriva Provansu. Posjećuje povjesne gradove Arles, Avignon, a posebno mjesto na tim putovanjima ima Aix-en-Provence gdje je Cézanneov atelijer i gdje se u daljini nazire Sainte Victoire. Neumorno slika pejzaže i sakralne motive Madone, raspela, svece - u tušu, olovci, najviše u akvarelu. Akvarelira "sezanovski", na način da najprije nanosi crtež, a potom boju čime zadržava sintezu oblika i stabilnost fakture. I na crtežima geometrijski ustrojava egzistenciju objekta: *Raspeti Krist*, *Raspeće*, *Sv. Juraj*, *Molitva*, *U Provansi*, *Bogorodica*, *Dva andela*.

1947. sprijateljio se sa slikarom Jeanom Bazaineom čije je slikarstvo je od ranije poznavao, a njegove tekstove o suvremenom slikarstvu uvažavao. J.Bazaine spadao je u slikare tzv. "francuske tradicije", zajedno s A. Manessierom, J. Le Moalom, Tal-Coatom, koji su nadahnuće nalazili u romaničkim skulpturama i gotičkim freskama, a izražavali su se snažnom ekspresijom boje i ritma. Njihove apstraktne

1968. nakon trideset godina izlaže u Zagrebu u Modernoj galeriji, a izložbu je organizirao njegov veliki prijatelj slikar Josip Vaništa. Izloženo je 49 djela, (ulja, gvaševa, crteža i akvarela), sve iz fundusa Moderne galerije.

U proljeće 1969. prvi put se samostalno predstavlja u Parizu, u Galerie Pierre Domec, s tekstovima prijatelja Jeana Bazainea i Georges-a Borgeauda.

Izložba doživljava ogroman uspjeh. U Le Figaru izlazi članak Raymonda Cogniata koji ga svrstava u liniju Cézanne, Bazaine, Junec; pozivaju ga na Radio Pariz te gostuje na francuskoj televiziji.

Zaljubljen u Provansu, njenu povijest, krajolike i klimu sedamdesetih godina u gradiću Saint Michel l' Observatoire kupuje kuću i uređuje atelijer. Nastaje serija pejzaža: *Saint Michel l' Observatoire*, *Predio Luberon*, *Planina Lure* (u bezbroj varijanti), *Žitna polja*. "Najradije slikam u prirodi. Teško mogu raditi u zatvorenim prostorima. Volim sunčane pejzaže francuskog juga. Tamo najradije boravim. Tada odlazim u prirodu, gledam i slušam. Dugo tražim ono pravo u motivu. Provansa je lijepa kad je okupana u suncu, tada najradije slikam". (D. Šošić, Razgovor s Junekom, Vjesnik 16.10.1977.)

1974. Francuski Nacionalni fond za suvremenu umjetnost otkupljuje platno Harmonie mundi, a Muzej Paul Cézanne u Arlesu uvrštava u stalni postav dva akvarela iz Provanse.

Iste godine konačno dobiva francusko državljanstvo.

1975. postaje dopisni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, današnje HAZU, razreda za likovne umjetnosti.

1977. Zdenko Tonković organizira izložbu "Autoportret u novijem hrvatskom slikarstvu" i uvrštava dva Junekova Autoportreta, iz 1924. i 1926.

U jesen iste godine drugi put se samostalno predstavlja u Parizu, u Kulturnom centru Marais, s radovima nastalim posljednjih trideset godina.

Od 1975. do 1980. još je uvijek vitalan i radoznao, svake godine u proljeće putuje po Italiji (Genova, Milano, Venecija, Rim). Skicira, crta, akvarelira. U Padovi ga oduševljava Giotto, u Veneciji Tizian.

1979. boravi u Amsterdamu i Den Haagu, istražuje i proučava Vermeera i holandske barokne majstore.

1981. u pariškoj galeriji Valmay samostalno izlaže provansalske pejzaže, a u zagrebačkoj Galeriji 11 i osječkoj Galeriji likovnih umjetnosti predstavlja se komornom izložbom akvarela.

Pogled iz Junekovog atelijera u Orsayu, 1973.

Jedina prava istinska veza s domovinom u nekoliko zadnjih desetljeća bila je ona s odanim prijateljem Josipom Vaništom koji je sačuvao njihovu bogatu i dugogodišnju korespondenciju. Iz Junekovih pisama, slikarskog dnevnika i pisama "baronessi" Veri Nikolić, Vaništa je 1986. sastavio knjigu "Leo Junek: Pisma / slikarski dnevnik", koju je objavio u vlastitoj nakladi.

1990. posljednji put Leo Junek samostalno izlaže u pariškoj galeriji Muscade recentna djela s kojima je opet zainteresirao francusku kritiku i publiku.

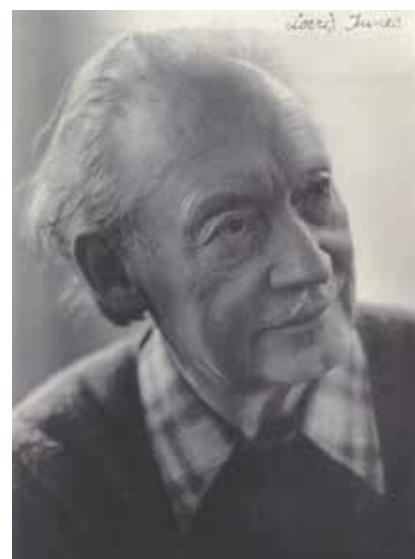
Pred kraj života vraća se u Orsay i povlači u tišinu vrta i atelijera te neumorno slika sve do smrti 13. srpnja 1993. godine.

Leo Junek rijetko je dolazio u domovinu, ali je svojim djelom bio itekako prisutan u našoj modernoj umjetnosti, do danas ostavši jednom od njezinih najvećih figura.

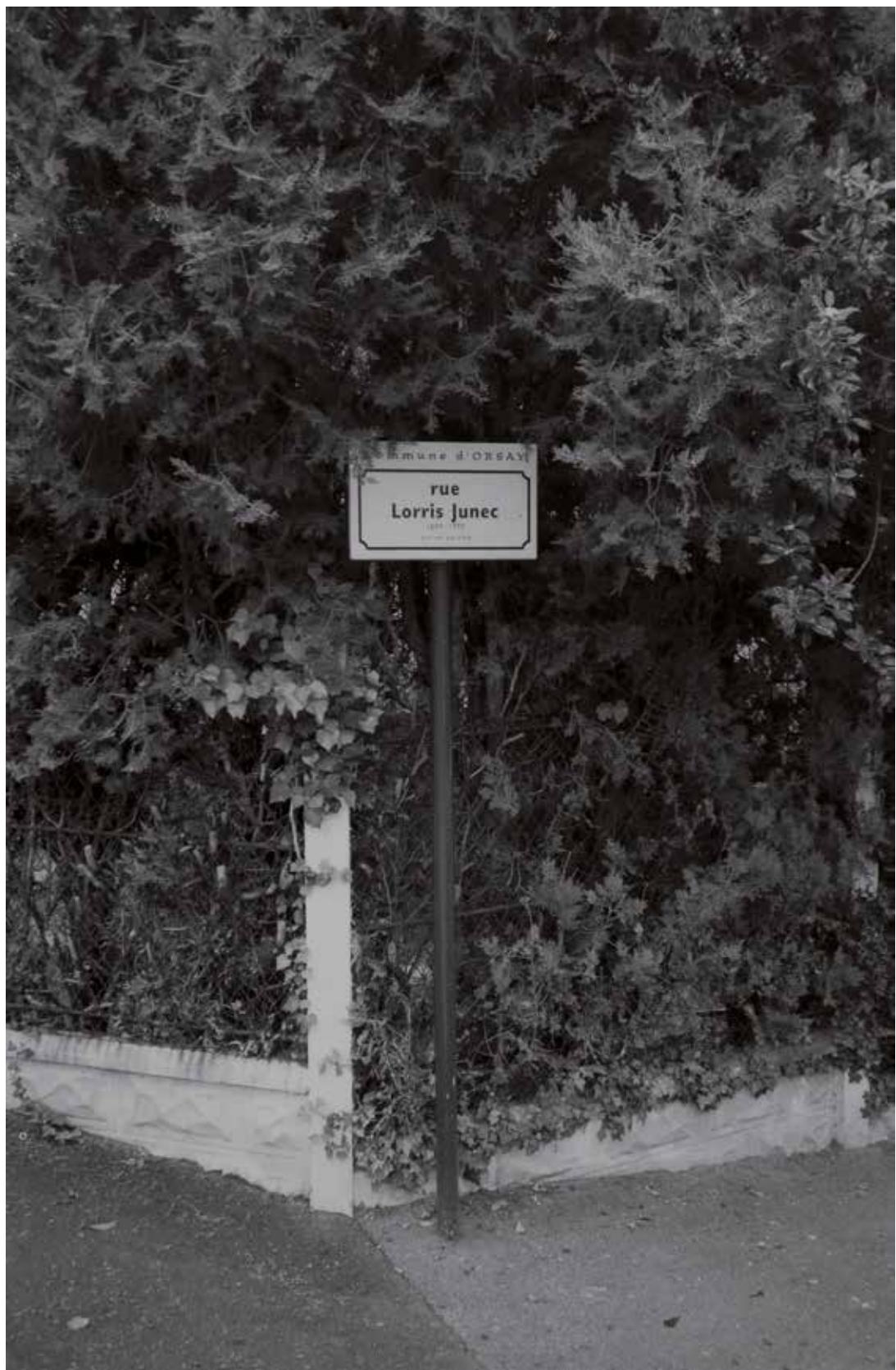
*Maja Hunjak
Zagreb, 2009.*

Oko 1988.

Orsay, 1990.

Rue Lorris Junec, Orsay.

Pisma Lea Juneka

Obitelji Vaništa

Quant à ce qui se passe en
Yougoslavie et notamment en Croatie
j'ai été profondément touché et
même attristé.

Avec ^{ma} profonde ~~et~~ fidélité

Junek

Mme et Madame Vaništa

Križanicëva 11

Yugoslavie Zagreb
(Croatia)

5 juri 1969

Dragi Josipe Vuaniću,

Oprostite mi, molim vas,

što vam tako kasno odgovaram - mnogo
sam zauget kako znate. Hvala vam na vašem
pismu; mnogo sam dirnut interesom koji
pokazuju te za moje djelatnosti i dirim se vatoj
nstragnosti: pronaći trag mojih radova
u prilikama koje su bila više nego tragicne:
kriminalne, je sistemu posao; tu počinjajuće
neobične čestote karaktera. Morate da
zname da je, pre 1940, vrlo malo broj mojih
radova bio otkupljen od mene lično;
sve ostalo bilo je potkradeno, posakriveno:
kudacki period rata nije isprika---

Podatci koje ste mi nabrojili;
su skoro svi tačni.

Taču drage volje odgovoriti na
vaša precizna pitanja. Samo, zamoliti će
vas ga dorije stvari. Prvo: numerirajte
vse stranice kad mi pišete; imao sam

one „druge slike“ kojih klicu novim u sebi i razvijenim samo (o „pre slike“ onda da nismo ostati to jest jači u grupu od cikatine a je Dufy-a, dalje do mojih sarvenenkih francuzaka koji ne jasnošću naiče kao i ja. Bilo bi mi draga da mi pišeš jer li ne razumio.

I načet radim stalne kada kida pada na malim kartonima, bježe grudirajući a i mani, i opet novi mani crteže, bježjane projekte i t.d. ja on znam, ako pog da (i gora u Šrepl) da bi se opet religijalno niste novace. Ja bi posavdiktovao poplju Šreplu i većem tome, nimo negnacu ka kočiću to primio. Hoće li zaista moći on ove jeseni izložiti moje stvari u Beogradu? Moći vise poveriti možda ovo pismo, bog stvari o kojima se viđaju govorim, možda bi ga interesiralo. Svečio sam jednu veliku sliku djece, i u se mandolinom; ona mi vidi je kada kod moje grbare, ulesnike, ulesnike, kao galog, dok dobijem dođi prestatke stvari i se novina, a-ko Duff je neguje istupim izložiti. I danas u mome neka mi čuće ne moji stvari to držim. Bilo vole neprljatno - ako je ono sagovore strane nimo ignorancija - u dobroj vjeri - Kako ja mislim, idejstvo ide; ali je vole lako moguće da je on znao ja moju kandidaturu na francuski stipendij, a mapavši me u zgodau morat u H.R., smuo me fakto u očima svih, smakovati ići ne, rad i pred očima Savrovim - oslabio je i mogu kandidaturu kod Dufa (naravno, ne vodimo odu mogu neporazumjeti se curcakom itae i t.d.).

Pred nekoliko dana se ovi se na cikatovi Vrećeljcem
zefor prebrava, etc. koji ne gotove počeo gledati pa znate
i to nisu radite, propustite mi ovo da bude značaj; ja se vraćam
iz Beograda (bio ha vakan) pa uđio u vrat i ulaze u Muzej u Princu

parte pa vodio varice rukove u Zagreb, pa H.R. i to su
vam posvetili i d. d. predstavio mi je sastavnik postavki,
kojim sam bio na 'čezamcuvu' i ležbi u Louvre-u, i kog
je prethodni poznavao; sam mi je ponudio da učekam
vozno pitanje i t.d.

Molim te kako stoji H.R., da bi se moglo još
bolje brojere sa mojim fotosnimci? Trebao bi ti (izreza-
vina i malijepi na kartone) a možda Kirin od H.R.
čuva kliješte? u tom slučaju mogao bi mi dati odštampate
niste vise od svake reprodukcije što ne bi moglo biti
ja mislim - jeko skupo; a traje me sa razne strane
da počasjem.

Zahvaljujem se još jednom na postavki novih, i
ne znau teh i pogodi Trepca; a tako da neće geti

Tres - den

Veri Nikolić, 1937.

Chère baronne !

Paris 14 Juin 1937.

Notre ami Tonnerre a été chez moi déjà plusieurs fois ; il m'a apporté de Vous nouvelles. Comme je suis très mal renseigné de ce qui se passe là-bas, ce n'est que par lui que j'ai su, que c'est Vous qui avez acheté la "Tête" en gris : (ma mémoire plastique est exacte). Il m'a rappelé mon devoir - qui est en réalité un grand plaisir de Vous écrire. Pourquoi j'ne Vous écris plus souvent vraiment, je ne saurais pas le dire ! Pourtant, je pense très souvent à Vous ; nous parlons aussi très souvent de Vous et de madame la baronne, Votre nièce. J'ai peur que ma lettre ne Vous paraîtra intéressée vers la fin : Camille m'a transmis la proposition d'un nouvel achat, et moi j'ai l'idée d'avoir attendu cette occasion pour Vous écrire ; je ne trouve pas une parole pour me défendre, sinon une toute simple et non excusable paresse. Peuillez donc accepter ces remerciements tardifs de tout l'intérêt que Vous montrez pour mon travail. Aussi j'ai un plaisir immense en sachant ma "Tête" en gris en Votre possession. J'ai pris pour Vous encore des feuilles au hasard dans ma caisse des dessins et des notes : il y a quelques notes touchant la technique du paysage, je ne veux pas les gommer. C'est un croquis fait à l'exposition Lézanne. Si j'ose Vous promettre - et si Vous voulez bien, nous pourrions échanger une correspondance où je pourrais mettre au courant de nos idées actuelles, des expositions, des œuvres qui me semblent capitales - et aussi de mon travail. Vous de Votre côté - Vous me renseignerez sur Votre travail et sur les questions et problèmes qui Vous intéresseront. Vous voulez bien ? Parler de notre milieu de compréhension ou incompréhension d'œuvres d'art, de notre critique, etc. ce n'est pas la

solides, et suffisamment lumineux pour "tenir"; la multiplicité de contrastes des lignes, des formes des valeurs des couleurs faisant la finesse, la richesse ou le génie d'un tableau. Je vous écrivais plus longuement sur toutes ces questions, mais la lettre doit partir aujourd'hui. Voilà le quoi : il s'agit Tompa m'a parlé que Vous prendriez une toile de moi, je crois qu'il s'agit de celle ci : Si je ferai un prix. Nous avons mentionné la somme, et il paraît que 3.000 dinars prendriez la toile en trouvez dans la galerie moderne). Nous avons maintenant une occasion de transporter l'argent : il est venu aujourd'hui chez moi peintre de Zagreb Edo Kovacevic, de obretria Kola. Sa femme qui est également professeur à la même école est restée à Zagreb ; elle prend le train pour Paris ce samedi le 19 Juin. Son téléphone est 57-30, et l'adresse de son domicile : Mira Kovacevic Novotnjeva ul. 14. Zagreb. Cette dame se chargerait volontiers de m'apporter l'argent de Votre part s'il vous plaît. Pour faciliter de la mettre en rapport avec Vous, on si Vous l'appeliez au téléphone, pour qu'elle soit au courant j'ai donné à Edo Kovacevic Votre adresse : gajevi 4, et il lui a écrit aussi aujourd'hui même à ce sujet possible. Elle pourrait aussi m'apporter une lettre - que j'ose espérer malgré ma coupable paresse en correspondance - de Votre part ; ce sont des gens de toute confiance d'une famille très honorable et connue. Si cette affaire se réalisera Voulez-vous doutez même pas à quel point cette somme soulagerait la situation qui n'est pas rose.

Nous espérons que madame la baronne va bien, et Vous prions de lui transmettre nos hommages le plus respectueux. Chaque nous dans une maison que Vous connaissez ; notre petite fille va à l'école et c'est bonne élève ; elle a fait sa première communion le 29 avril ; merveilleusement, c'était splendide ; elle est dien mère, forte, ni sotte ni laide. Et moi, je travaille constamment ; quand je manque des couleurs - c'est souvent mais c'est vrai - je fais de kilogrammes des dessins et des notes techniques, qui me servent pour la réalisation de tableaux.

Espérant d'avoir de Vos nouvelles, je vous prie d'agréer mes sentiments cordiaux et je vous baise les mains ainsi qu'à madame la baronne. Je joins mille meilleures chères de la part de ma femme et des bavures de la part de notre petite fille, Votre Leo Jurek

38, rue Lacroix, Paris 17^e

rapide d'arabesque ou la lumiⁿante des taches; (6)
 mais jamais on ne doit transposer ce que nous avons
 devant nous, par des petits coups de crayon ou de pinceau
 sur la toile ou sur le papier, comme si ce papier ~~ailleurs~~
 et son format n'existe pas. Matisse l'a dit très bien:
 une m^{ême} chose dessinée sur un autre papier-d'¹⁹⁵⁷ un autre
 format, sera dessinée autrement. On ne peut pas
 mieux dire, et Escholier a raison quand il affirme
 que Matisse est le peintre le plus intelligent de
 notre époque. Le dessin c'est la prière des peintres;
 ayez toujours auprès de vous du papier; non pas quel-
 ques feuilles mais quelques boîtes. Des feuilles un
 flacon d'encre de chine et une plume; mais surtout
 ne pas faire ce qu'on appelle en allemand: "Kizzieren"
 à la manière de nos artistes: c'est du pur dilettan-
 tisme; ni de chercher l'habileté de la main: ainsi
 on arrive vite à dessiner des jolis macarons, et de cette
 merde Dieu lui-même ne pourra nous retirer le reste
 vivant.

Je vous ai promis de vous envoyer un petit croquis en
 couleurs d'après les beaux "blés" de Dufy; je le ferai; mais
 pas maintenant; la technique de l'huile sera pour une
 lettre spéciale; et puis je
 n'y suis plus retourné. Mais
 pour nous rappeler c'était
 à peu près comme ça →
 Si j'oserais encore vous con-
 seiller, ça serait pour
 vous recommander de faire
 le plus souvent possible
 des esquisses et des taches,
 pour savoir mélanger

Paysage (d'après de Ramburant, paysages de Dufy)

Il est faux que les couleurs du premier plan soient plus très fortes (noires ou colorées, tons noirs), le lointain étant plus ou plus estompé :

Le tableau n'est pas une atrophie ou une masse de bruyant mais un travail à l'heure.

Mais il est également faux que tout doit être dessiné avec du noir.

Un ton fort peut se trouver accidentellement dans le lointain, un ton faible tout près

quand on commence un paysage il faut tout d'abord tracer les accents les plus forts ; les bras retournés dans la tête ; les vagues larges étant étalées, y aller de suite sur des recents. le reste va tout seul.

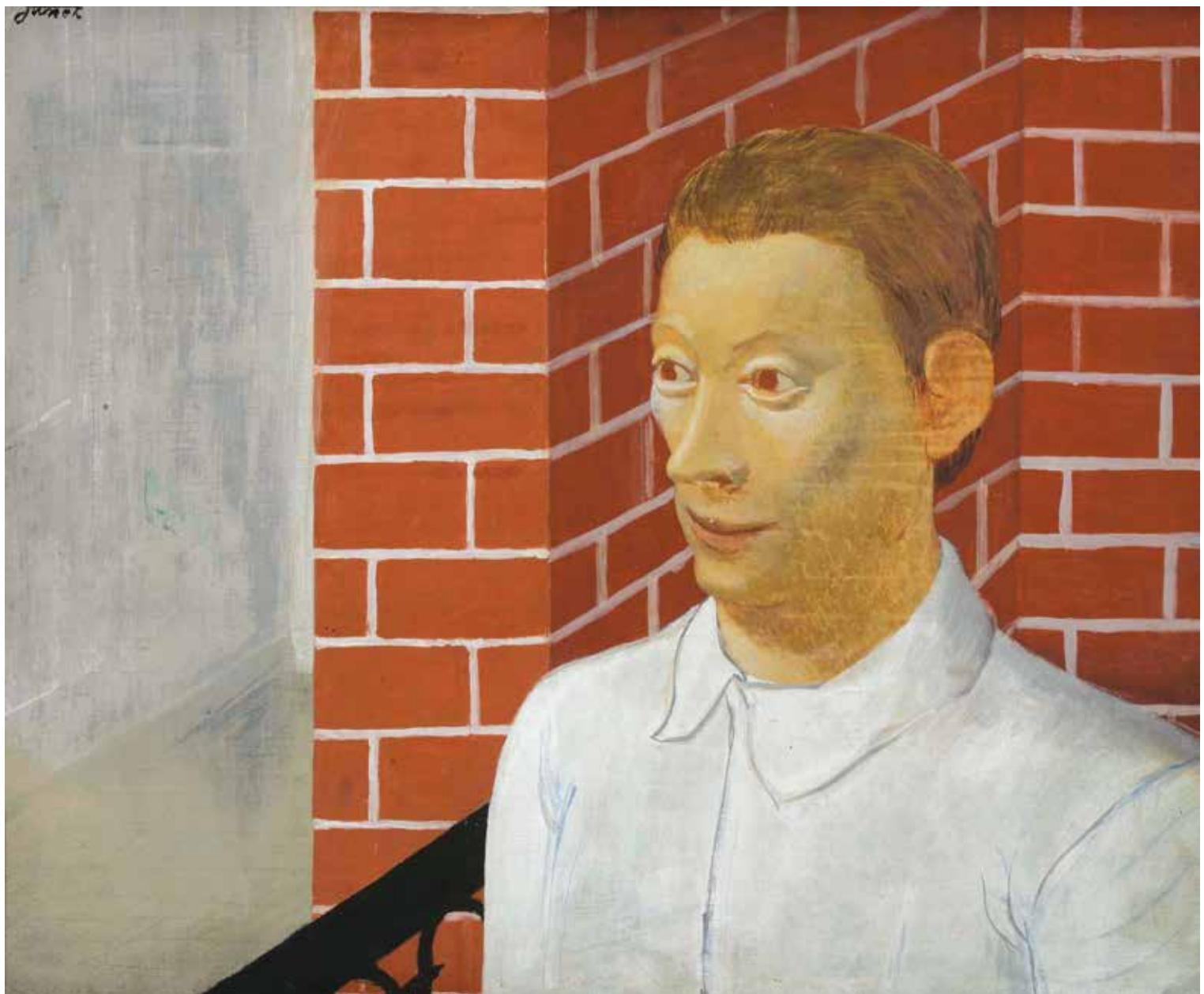
peine ; là, je suis suffisamment renseigné ; ~~c'est~~ effet depuis quelque temps les jeunes gens venant de Zagreb viennent me voir spontanément ; ils ne font (je ne comprends pas) que de plaindre des gens et des circonstances chez nous. Evidemment, ce n'est pas un foyer mondial d'idées et de travail ; mais avec un peu moins de jalouse entre les artistes et surtout avec un peu moins d'indifférence dans la bourgeoisie de Zagreb la vie serait plus facile, et le travail plus possible. Ça c'est vrai : ici en France, on aime ou on hait, mais on n'est jamais indifférent ; pourquoi faut-il que chez nous le bourgeois mange son agneau roti dans une miette hermétique ? C'est déjà trop ce que je vous dis là ; c'est pour vous dire que l'indifférence pour mes expositions ne m'étonne guère. Ces circonstances si chez nous sont dues plutôt aux artistes eux-mêmes. Ils font des conférences, des articles dans les journaux, des professions politiques gauches ou droites, se battent entre eux, et ils oublient le principal : qu'il faut faire de la bonne et belle peinture qui - en se basant sur les maîtres précédents - nulle chose ne

Iz slikarskog dnevnika.

COLORE - DÉCOLORE Dans les valeurs demi-claires, c'est une règle que le ~~décoloré~~ décoloré soit toujours un peu plus clair et luy peu plus froid que le coloré. Mais ce qui revient au même, les valeurs FONCEES décolorées, froides peuvent entourer les colorés intenses - demi-clairs, les faisant très lumineux. Ces forces ou demi-forces froides décolorées peuvent comporter encore, dans le frais, des tons un peu plus chauds et plus foncés. A noter que le bleu Hortensia est son décoloré auprès de l'outremer qui est coloré - le cobalt étant à mi-chemin de deux. On peut obtenir des forces très profonds en entrant avec le Grenat profondément dans Hortensia - sans addition par mélange d'autre couleur.

Réaction contre la peinture "papiers collés" et contre la peinture "mosaïste".
Bien distinguer le brossé large à l'essence (souvent les forces, Hortensia ou violet), pleines pâtes de deux couleurs contrastées, dont celle claire entre profondément deux, la plus foncée; complexes - aplats de tons très proches, avec des "petites sensations", traces partout à l'essence + siccatif; - toujours dans le frais.

Lundi 27 avril. 11h00, dimanche chez Evelyne et Philippe Gagnon. Je recopie du carnet Villers-le-Petit dimanche. "Relation d'Indétermination" et toutes les nouvelles découvertes anti-classiques dans la science, pensées en peinture concernant la peinture elle-même et non ce qu'elle "représente". Ça n'est donc qu'une imagerie pseudo-scientifique fausse, inutile, imprécise ni scientifique ni artistique que d'imiter par la peinture les explosions d'atomes, les trajectoires de particules et d'antiparticules, etc; c'est la peinture elle-même qui doit abandonner le sur "classique" trace géométrique galiléen (perspective, construction d'objets en espace, etc) et travailler dans le frais - l'esprit même de la couleur fraîche s'y prête - les "Relations d'Indétermination" - couleur anti-couleur, chantant profondément l'une dans l'autre obtenu sur la zone d'indétermination - le décoloré. C'est aussi LA FIN DE LA RECHERCHE DU PITTORE SAUVE (rouge de cadmium, bleus, intenses de la Vierge de moulins) et la redéconversion (HARDIN, CEZANNE) de tons plus naturels.

28

AUTOPORTRET PRED ZIDOM
1927/28., ulje na platnu, 50 x 62 cm

Katalog djela

1 / str. 4

STUDIJA IZ POITIERSA

1964., olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 287 br. 101
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 240 br. 88

2 / str. 5

STUDIJA IZ POITIERSA II

1964., olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 287 br. 102
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 240 br. 89

3 / str. 6

STUDIJA GLAVE

1952., tuš na kartonu, 37 x 31 cm

sudjelovalo na retrospektivi Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007.

4 / str. 7

STUDIJA LEŽEĆEG LIKA U TUŠU

1964., tuš na kartonu, 37 x 31 cm

revers slike "Bez naslova (Likovi)", str. 43

5 / naslovnica, str. 8-9, 11

BEZ NASLOVA (CHAMPAGNÉ SAINT HILAIRE)

1959., ulje na platnu, 97 x 66 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 115 br. 59
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 235 br. 50

6 / str. 12

CRTAČ

1940., ulje na platnu, 100 x 100 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 83 br. 42
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., naslovnica

7 / str. 15

KOCKE

1934., ulje na platnu, 34 x 42 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 75 br. 26
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 112 br. 21

8 / str. 16

MATERNITÉ DE PORTE ROYAL

1940., ulje na platnu, 81 x 100 cm,

vl. Moderna galerija Zagreb

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 85 br. 41
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 128 br. 36
katalog izložbe Lea Juneka, Galerija Adris 2004., str. 24

9 / str. 21

NA ŽICI II (Kartuzijanski samostan Le Liget)

1963., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 127 br. 74
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 149 br. 62

10 / str. 22

STUDIJA AKTA U PRIRODI

1963., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 284 br. 80
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 157 br. 68

11 / str. 23

STUDIJA AKTA U POLUPROFILU

1963., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 284 br. 81
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 157 br. 69

12 / str. 24-25, 27

PEJZAŽ

1962., ulje na platnu, 88.5 x 146.5 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 117 br. 68
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 145 br. 56
katalog izložbe Lea Juneka, Galerija Adris 2004., str. 36

13 / str. 29

STUDIJA ZA MRTVU PRIRODU S PLAVOM VAZOM

1963., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 284 br. 83
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 158 br. 71

14 / str. 30

BEZ NASLOVA

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 138 br. 98
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 169 br. 85

15 / str. 31

BEZ NASLOVA

oko 1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 139 br. 94
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 165 br. 81

16 / str. 33

STUDIJA

oko 1964., akvarel na kartonu, 50 x 35 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 144 br. 87
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 239 br. 75
katalog izložbe Lea Juneka, Galerija Adris 2004., str. 39

17

PIETÀ / str. 34

1964., pastel na papiru, 34 x 26 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 135 br. 103
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 173 br. 90

18 / str. 35

MOLITVA (U Clunyu)

oko 1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 130 br. 89
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 163 br. 77

19 / str. 37

SLIKA

1993., ulje na platnu, 73 x 60 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 298 br. 173
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 248 br. 146
katalog izložbe Lea Juneka, Galerija Adris 2004., str. 45

20 / str. 39

RASPETI KRIST

oko 1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 129 br. 88
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 160 br. 76

21 / str. 40

IZ VRTA U PROVANSI - Pascale, Jacques, Dominique...

oko 1964., akvarel na kartonu, 37 x 31 cm

revers slike "Raspeti Krist", str. 39

22 / str. 41

U PROVANSI

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 140 br. 95
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 167 br. 82

23 / str. 42

BEZ NASLOVA

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 141 br. 96
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 166 br. 83

24 / str. 43

BEZ NASLOVA (Likovi)

1964., akvarel i olovka na kartonu, 37 x 31 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 142 br. 97
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 168 br. 84

25

U PRIRODI / str. 45

oko 1965., akvarel na kartonu, 29 x 42 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 153 br. 111
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 242 br. 98

26 / str. 46

AKT (prema Delacroixu)

1964., tuš na kartonu, 37 x 31 cm 27

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 227 br. 107
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 241 br. 94

27 / str. 47

BEZ NASLOVA

oko 1966., akvarel i olovka na kartonu, 44 x 28 cm

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 289 br. 113
katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 179 br. 100

28 / str. 67

AUTOPORTRET PRED ZIDOM

1927/28., ulje na platnu, 50 x 62 cm

vl. Moderna galerija Zagreb

monografija Leo Junek, Biserka Rauter Plančić 2008., str. 37 br. 13

katalog retrospektive Lea Juneka, Klovićevi dvori 2007., str. 99 br. 10
katalog izložbe Lea Juneka, Galerija Adris 2004., str. 13

Nakladnik
GALERIJA MONA LISA

Za nakladnika
MARTIN HENC

Predgovor
STANKO ŠPOLJARIĆ

Životopis
MAJA HUNJAK

Lektura i korektura
MARIJA GELO

Fotografije
MARTIN HENC
Arhiva DIFO d.o.o. Zagreb

Josipu Vaništi, Biserki Rauter Plančić i Božici Kovačić
na svesrdnoj pomoći pri realizaciji ove izložbe, zahvaljujemo.

Tisk i uvez
PRINTERA

Galerija Mona Lisa Zagreb
Tkalčićeva 77
www.galerija-mona-lisa.com

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 697753

ISBN 978-953-7352-11-0

Zagreb, 2009.

Partner Galerije Mona Lisa

Zagreb, Tkalčićeva 77 | 01 46 68 649
www.galerija-mona-lisa.com
galerijamonalisa@gmail.com